

בס"ד. יום ב' דראש השנה, ה'תשל"ד

(הנחה בלתי מוגה)

שיר המעלות ממעמקים קראתיך ה' (שזהו התחלת השיר דממעמקים שאומרים בתפלת שחרית דיום א' דר"ה², לאחר הקדמת העבודה ותפלת ערבית בליל א' דר"ה³, ומכ"ש לאחר העבודה דערב ר"ה). וידוע הדיוק בזה⁴, דמ"ש ממעמקים לשון רבים היינו ב' עומקים, עומק, ועומק לעומק (עומק בתר עומק). ויש להוסיף בזה, שמלבד הדיוק דמעמקים לשון רבים, הנה גם הלשון מעמק (לשון יחיד) גופא מורה על עומק לעומק, שלכן נאמר מעמק ולא עומק. וכיון שנאמר מעמקים לשון רבים, הרי מובן שבבחי' זו גופא ("מעמק" שלמעלה מ"עומק") יש ב' מדריגות וצריך להבין, מהו ענין המעמק שלמעלה מעומק, ומה הם ב' המדריגות שבמעמק גופא (מעמקים לשון רבים). גם צריך להבין מ"ש (ממעמקים) קראתיך, שמלשון זה משמע שאין צריך לזה השתדלות מיוחדת, אלא רק קריאה בעלמא, כאדם הקורא לחבירו, ולכאורה, כיון שמדובר כאן ע"ד המשכה מבחי' מעמקים (מעמק שלמעלה מעומק, ובזה גופא ב' מדריגות, כנ"ל), הרי בודאי צריך להיות לזה השתדלות מיוחדת, ולמה נאמר ממעמקים קראתיך, שהוא קריאה בעלמא. ולהעיר, שאף שמצינו במדרש⁵ שקריאה היא א' מעשרה לשונות של תפלה, הרי מובן בפשטות שעשרה הלשונות של תפלה הם מדריגות שונות בתפלה (ולא שכל עשרה הלשונות הם במדריגה אחת, והחילוק הוא בהלשון בלבד), וכדמוכח ממה שמסיים שם: ומכולן לא נתפלל משה אלא בלשון תחנונים. ומזה מובן שתפלה בלשון קריאה מורה על תפלה כזו שאינה בהשתדלות מיוחדת (כנ"ל שהלשון קריאה הוא כאדם הקורא לחבירו), וא"כ אינו מובן מ"ש ממעמקים קראתיך, דלכאורה, איך אפשר להיות ההמשכה ממעמקים ע"י קריאה בלבד.

(3) ראה גם ד"ה שיר המעלות ממעמקים תש"ג (סה"מ תש"ג ע' 19).
(4) ראה לקו"ת נצבים מה, ד. סה"מ תש"ג שם ע' 25.
(5) דב"ר ר"פ ואתחנן. וש"נ.

(1) תהלים קל, א.
(2) סידור האריז"ל להר"ש מרשקוב (תפלת הבריאה — שחרית אחר ברכו). סידור קול יעקב לר' יעקב קאפיל (כוונת תפלת יום ב' דר"ה). פע"ח שער תפלות ר"ה פ"ז.

ב) והנה בפירוש מעמקים לשון רבים (שמורה על ב' מדריגות) אפשר לומר לכאורה שב' העומקים הם בענינים שונים. דהנה איתא בזהר^ר ר' יהודה פתח וכו', ששיר המעלות ממעמקים קאי על תשובה. וממשיך שם, ר' יצחק אמר דתב קמי מלכא עילאה וצלי צלותא מעומקא דלבא, הה"ד ממעמקים קראתיך ה', ר' אבא אמר, ממעמקים קראתיך ה', אתר גניז הוא לעילא והוא עמיקא דבירא, ומהאי נפקין נחלין ומבועין לכל עיבר כו'. ועפ"ז הי' אפשר לפרש ששני העומקים (מעמקים לשון רבים) הם העומק שבאדם, עומקא דלבא, והעומק במדריגות שלמעלה, עמיקא דבירא. אבל באמת אי אפשר לפרש כן, דכיון שעומקא דלבא ועמיקא דבירא הם ב' דיעות (דעת ר"י ודעת ר"א), הרי עכצ"ל שבכל א' מהם יש ב' עומקים (מעמקים לשון רבים). ובאמת ישנם ב' הענינים, כי מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, וכמו שמפרשים בנוגע לכו"כ פלוגתות, ובפרט בענינים השייכים לר"ה (בלקו"ת²), ומזה מובן גם בנוגע לב' הדיעות בפירוש ממעמקים (ששייך לר"ה, וכנ"ל שמזמור זה מתחילים לאמרו ביום א' דר"ה), שאין זה פלוגתא, אלא מר אמר חדא כו', ושניהם אמת. ובכל א' מהם ישנו הענין דמעמקים לשון רבים, והיינו, שהן בעומק שבאדם (עומקא דלבא) והן בעומק שלמעלה (עמיקא דבירא) ישנם שני עומקים.

ג) והנה כיון שמזמור זה שייך לר"ה (כנ"ל), שעיקר ענינו הוא בנין המלכות³, הרי מובן, שהענין דמעמקים שייך לבנין המלכות. ולכן אומרים מזמור זה בכל עשרת ימי תשובה, כדאיתא בכתבי האריז"ל² שבעשי"ת נעשה בנין המלכות בכל פרטי עשר הספירות שבה, שבכל יום נעשה בנין המלכות בא' מע"ס שבה. ומזה מובן, שגם פרטי הענינים דמעמקים לשון רבים [בחי' מעמק שלמעלה מעומק, וב' הדרגות שבבחי' מעמק גופא] שייכים לבנין המלכות.

והענין בזה, דהנה ידוע שבר"ה חוזרים כל הדברים לקדמותם, כי בערב ר"ה מסתלק החיות דשנה שעברה, והסילוק הוא בכל הבחינות דסדר ההשתלשלות, עד גם בבחינת התענוג, וכפי שמבאר אדמו"ר האמצעי בסידור (ד"ה להבין ענין תק"ש ע"פ כוונת הבעש"ט ז"ל⁴) שההמשכה בר"ה היא מעיקרא ושרשא דכולא, מבחינת הפנימיות

(6) ח"ג סט, סע"ב ואילך. (8) ראה פרי עץ חיים ושער הכוונות שער

(7) נצבים מה, סע"א (בענין שופר יעל ר"ה.

(9) רמד [שנו], ג ואילך. (פשוט). וראה לקו"ש חכ"ב ע' 305. ועוד.

והעצמיות כו', דכיון שצריך לעורר גם את בחי' התענוג ובחי' פנימיות התענוג, לכן צ"ל ההמשכה מבחי' שלמעלה גם מפנימיות התענוג, ומשם צריך להמשיך בבחי' פנימיות התענוג, פנימיות המוחין, פנימיות המדות, פנימיות המלכות, ובפנימיות העולמות. וזהו ענין בנין המלכות בר"ה ושייכותו לענין דמעמקים, שהרי ידוע ששרש המלכות הוא ברדל"א¹⁰, דלא ידע ולא אתיידע מה דהוה ברישא דא, והיינו שהוא נעלם גם מבחי' רישא. וזהו כללות הענין דמעמקים, מעמק דוקא (ולא עומק), שהוא עומק לעומק, כי גם בבחינות דסתימין הוא נעלם כו'. וכיון שהמשכה זו נעשית ע"י העבודה דכאו"א מישראל בר"ה, לכן צ"ל העבודה בבחי' הפנימיות כו' (ממעמקים), כמ"ש¹¹ ומלכותו ברצון קבלו עליהם, ברצון דייקא, שעיי"ז מעוררים למעלה שיהי' הרצון למלוכה. ומזה מובן גודל מעלת נשמות ישראל, שהם מגיעים לפנימיות ועצמות המאציל, ולכן ע"י עבודתם ה"ה ממשיכים מעצמות המאציל לבחי' התענוג וכו', ועד שיומשך לעולמות.

ד) וביאור הענין בפרטיות יותר, דהנה¹² אמרו רז"ל¹³ מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיע, והיינו, שממלכותא דארעא יש לבאר ולהסביר ענין מלכותא דרקיע (כי כל הענינים שישנם במלכותא דרקיע יש דוגמתם גם במלכותא דארעא, כדי שתוכל להיות איזה השגה במלכותא דרקיע). והנה, הסדר במלכותא דארעא הוא, שבכדי לעורר הרצון למלוכה צ"ל ענין ההכתרה, שזהו הביטול של העם אל המלך, ובאופן שהביטול הוא ברצון כו' (שהם רוצים שימלוך עליהם), ועיי"ז מעוררים בו את הרצון למלוכה. והנה, בעת ההכתרה והתעוררות הרצון למלוכה, אינו מלך בפועל עדיין, שהרי ענין המלוכה וההשתררות בא לאחרי ההכתרה, כשגוזר עליהם גזירות וכו', אבל בעת ההכתרה ה"ז רק התעוררות הרצון למלוכה, וכמארז"ל¹⁴ קבלו מלכותי ואח"כ אגזור עליכם גזירות, והיינו, שבתחלה צ"ל קבלת המלכות ע"י ההכתרה, ורק לאח"ז שייך ענין הגזירות (מלוכה בפועל). ועד"ז הוא גם במלכותא דרקיע, שענין הגזירות שהם המצוות, שייך בעיקר לאחרי שבר"ה נעשה ענין

10) עץ חיים שער יג (שער א"א) פ"ב. 12) בהבא לקמן — ראה ד"ה יו"ט של
 וראה סה"מ עטר"ת ע' סה ואילך. תרפ"ב ע'
 צט. ע' שכ.
 11) נוסח תפלת ערבית. וראה לקו"ת
 13) ברכות נח, א. זהר ח"א קצו, רע"א.
 ח"ג קעו, ב.
 14) מכילתא יתרו כ, ג. תו"כ ופרש"י
 אחרי יח, ב.

ההכתרה, ע"י העבודה בהביטול דקב"ע כו', שע"ז מעוררים את הרצון למלוכה. ורצון זה הוא בבחי' האור שלפני הצמצום, שלמעלה עדיין מענין המלוכה בפועל, דענין המלוכה בפועל שייך דוקא בבחינות שלאחרי הצמצום, וענין הרצון למלוכה הוא בבחי' האור שלפני הצמצום, אלא שלפני הצמצום גופא ה"ז בבחי' גילוי (ע"ד גלה כבוד מלכותך¹⁵).

(ה) **והנה** ענין זה גופא שע"י ביטול העם מתעורר אצל המלך הרצון למלוכה, הוא לפי שגם בתחלה הי' אצלו הרצון על זה, והיינו שהוסכם והוחלט בעצמותו שראוי למלוך. אבל בהחלטה זו אין עדיין שום נטי' המשכה והתפעלות, וכמו שרואים בכמה ענינים שאדם מחליט בעצמו שראוי לרצותם, ובכל זאת אין לו עדיין רצון על זה, ויכול להיות שרבות בשנים לא יתעורר ברצון ממש. ולכן באמת אין זה נקרא בשם רצון, אלא רק בשם מחשבה ורצון או בשם רצון ומחשבה, ושייך בעיקר למחשבה יותר מלרצון. ומה שנקרא בשם רצון, הרי זה רק בשם המושאל, כי, מצד החלטה זו נעשה אצלו אח"כ הרצון בפועל (ע"י ההכתרה), ולכן, אף שהחלטה עצמה אינה ענין הרצון עדיין, הנה כיון שמצד החלטה זו יבוא אח"כ הרצון הגלוי, והמשכת הרצון הגלוי מהחלטה זו אינה חידוש מעיקרא, אף שבאה בדרך התחדשות¹⁶, לכן נקראת החלטה זו בשם רצון, לפי שמצדו ובסיבתו יומשך אח"כ ענין הרצון (אלא שבכדי שיהי' הרצון בפועל צ"ל ענין ההכתרה).

ועד"ז הוא במלכותא דרקייע, שבכדי שתהי' אצלו ית' התעוררות הרצון למלוכה, אף שזהו ענין שאינו בערך כלל, שהרי ענין המלוכה הוא באופן שאין מלך בלא עם, מלשון עוממות, שהם דברים נפרדים וזרים ורחוקים ממעלת המלך (כמ"ש אדמו"ר הזקן בשער היחוד והאמונה¹⁷), הרי זה לפי שגם טרם שנתעורר ברצון גלוי (ע"י ההכתרה), הוסכם והוחלט בעצמותו כביכול שראוי למלוך. והחלטה זו באה ע"י שצייר כביכול בעצמו את התענוג דעבודת נש"י בקיום התומ"צ (דכל השנה) ובעבודה דתמליכוני (בר"ה), שע"ז נעשה אצלו ההחלטה כביכול לענין המלוכה. וזהו מ"ש¹⁸ עם המלך במלאכתו ישבו שם, ואמרו רז"ל¹⁹ במי נמלך בנשמותיהם של צדיקים (שקאי על כאו"א מישראל, שהרי עמך

17 ריש פ"ז.

15 תפלת מוסף ליו"ט ולימים נוראים.

18 דברי הימים-א ד, כג.

16 ראה סה"מ שם ע' 13: כעין

19 רות רבה פ"ב, א (ג).

התחדשות.

כולם צדיקים²⁰, ובפרט לאחר העבודה דערב ר"ה וליל ר"ה), והיינו שעלה לפניו ית' התענוג שיתענג מהעבודה דנש"י, ועי"ז נעשה אצלו ההחלטה לענין המלוכה. וענין זה מורה על גודל העילוי דנש"י, דישראל עלו במחשבה²¹, ולכן על ידם נעשה ההחלטה לענין המלוכה, והיינו, שהוחלט אצלו כביכול שהעבודה דנש"י תעורר את הרצון הגלוי, שבו ישנה כבר ההשערה ששיער בעצמו בכח כל מה שעתיד להיות בפועל²², שבהשערה זו ישנם כבר כל הענינים דסדר השתלשלות כו', כפי שמבאר אדמו"ר האמצעי בארוכה²³.

ובזה יובן מ"ש הרב המגיד באו"ת בתחלתו (דבר פלא לכאורה), שהי' הקב"ה מתענג ממעשה הצדיקים וצמצם את עצמו כו', כמשל האב שמצמצם את שכלו כו' בשביל בנו הקטן שמתענג ממנו כו'. ומוסיף²⁴, שאצל הש"י אף קודם שנבראו ישראל הי' נחקק צורתם במחשבה, כי אצלו ית' העבר והעתיד א'. ולכאורה אינו מובן מאי קמ"ל, הרי זה דבר הפשוט שהקב"ה יודע בתחילה כל מה שעתיד להיות בפועל. אך הביאור בזה²⁵, שהחידוש הוא, דאף שזה שיודע תחילה כו' הוא בבחי' מחשבה ורצון שלמעלה מענין הגילוי, שבבחינה זו אין עדיין עבודת הצדיקים לא בבחי' פועל ולא בבחי' כח, מ"מ, ידיעה זו היא באופן כאילו שכבר הי' מעשה הצדיקים בפועל, ופועלת ההחלטה וגם התעוררות הרצון גלוי כו' וההשערה בכח כו', באופן שהכח (שלמעלה) אינו חסר פועל²⁶.

אך עדיין צריך להבין הא גופא שנעשה אצלו ההחלטה למלוכה, דלכאורה, כיון שענין המלוכה הוא דבר שאינו בערך כלל (כנ"ל שאין מלך בלא עם, מלשון עוממות כו'), איך נעשה אצלו ההחלטה למלוכה. ואף שמדובר כאן אודות ענין העם כפי שהוא לפני הצמצום, הרי זה מ"מ בחי' עם כו'. ומה שמבואר²⁷ שזהו ענין של רשות, וכמאמר²⁸ בריש הורמנותא דמלכא גליף גליפו בטהירו עילאה, דהורמנותא הו"ע הרשות, דכיון שכל מציאות העם אינה בערך אליו ית', הנה מה שמתעורר ברצון למלוכה כו', הרי זה רק בחי' רשות [ובפרט ע"פ הידוע שגם

(20) ישע"י ס, כא. סנהדרין ר"פ חלק.
 (21) ב"ר פ"א, ד.
 (22) ראה עץ חיים שער א (דרוש עיגולים ויושר) בתחלתו. מקדש מלך לזח"א טו, א.
 (23) שער היחוד פ"י ואילך.
 (24) סימן ו.
 (25) ראה גם לקו"ש חט"ז ע' 478.
 (26) ראה פרדס שער יא (שער הצחצחות) פ"ג. הובא ונתבאר בסהמ"צ להצ"צ פ"א.
 המשך תרס"ו ע' ה [ז]. ע' קלט [קפד]. ועוד.
 (27) סה"מ תש"ג ע' 14 ואילך.
 (28) זח"א שם.

בבחינות שענין האתעדל"ת הוא בערך, הרי למעלה לא שייך לומר שאתעדל"ת מכרחת ח"ו את האתעדל"ע, ולכן, גם המשכת האתעדל"ע שהאתעדל"ת היא בערך אלי' היא באופן של רשות, ומכ"ש בחי' המחשבה ורצון הנ"ל, ששם אין ערך כלל לאתעדל"ת, ה"ז ודאי רק באופן של רשות], אין זה מספיק עדיין, כיון שזה שייך רק בבחינת הגילויים דוקא, אבל מצד עצמותו ית' אין זה שייך כלל, גם לא באופן דרשות. אך הענין הוא, שמה שהחליט בעצמו על ענין המלוכה הרי זה לפי שהמלכות מושרשת בהעצם, וכידוע המשל על זה ממה שאמרו שכל אדם שאין לו קרקע או בית (כידוע התיווך בזה) אינו אדם²⁹, דכיון שענין הבית נוגע לשלימות האדם, לכן יש בעצם הנפש רצון המוחלט על זה, גם כשאינו יודע מזה כלל כו', ואפשר שלעולם לא יבוא הרצון בפועל. ועד"ז הוא למעלה, דלהיות שנתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים³⁰, הנה ענין הבית והדירה, שזהו מה שנש"י הם דירה לעצמותו³¹, הרי זה מושרש בבחי' רוממות העצמית דעצמותו ית', שלמעלה מבחי' התנשאות על עם. ומצד זה שנש"י מושרשים בעצמותו ית' (ששם הוא הרצון המוחלט לענין המלוכה), לכן ע"י ההמלכה, במי נמלך כו', נעשה ההחלטה כו', ואח"כ נמשך גם הרצון גלוי, ועד למלוכה בפועל כו'.

ז) וזהו ממעמקים קראתיך הוי', מעמק דייקא, ולא עומק, ובזה גופא מעמקים לשון רבים. דהנה, עומק הוא בחי' האור שאחר הצמצום, ששם ישנו ענין המלוכה בפועל, ומעמק (שהוא עומק לעומק) הוא בבחי' האור שלפני הצמצום, ששם לא שייך ענין המלוכה בפועל, אלא רק רצון למלוכה. ובזה גופא יש מעמקים לשון רבים, כי בבחי' האור שלפני הצמצום גופא (היינו בבחי' גילוי האור) יש ב' בחינות (בכללות), גילוי לעצמו וגילוי לזולתו, שהם הבחינות דמחשבה ורצון, ורצון הגלוי. אמנם, כיון שבר"ה חוזרים כל הדברים לקדמותם, שמסתלקים כל הבחינות, גם בחי' הגילוי שלפני הצמצום, לכן אומר ממעמקים קראתיך (בתוס' מ"ם), שההמשכה בר"ה היא ממעמקים, היינו מבחינת רצון המוחלט בעצמותו ית' שלמעלה מכל ענין הגילויים. וכל זה נעשה ע"י העבודה דנש"י, דלהיות שנש"י מושרשים בעצמותו ית' כנ"ל, לכן בכחם להמשיך גם מבחינה זו. ועפ"ז יובן גם מ"ש ממעמקים קראתיך,

29) יבמות סג, רע"א (קרקע. ובתוד"ה ספ"ג. במדבר"ר פ"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ. 31) ראה לקו"ש שם ס"ע 477 ואילך, 30) ראה תנחומא בחוקתי ג. נשא טז. ב"ר ובהנסמן שם.

דכיון שנש"י מושרשים בעצמותו ית', לכן אינם צריכים השתדלות מיוחדת, אלא גם ע"י קריאה, כאדם הקורא לחברו, ממשיכים מבחי' הפנימיות והעצמות. וכאמור לעיל שמשם נמשך לפנימיות התענוג, ומשם נמשך לפנימיות חו"ב, לפנימיות המדות, לפנימיות המלכות, וגם למטה יותר בפנימיות העולמות, ועד (כפי שמוסיף בד"ה להבין ענין תק"ש ע"פ כוונת הבעש"ט ז"ל שבסידור) שנמשך גם בחיצוניות העולמות, שתהי' כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה, בטוב הנראה והנגלה, בבני חיי ומזוני רויחי. וכל זה נעשה ע"י העבודה דנש"י, ועמך כולם צדיקים²⁰, ובפרט כפי שהם לאחרי העבודה דערב ר"ה והעבודה דליל ר"ה, שעיי"ז ממשיכים כל ההמשכות³² דחודש השביעי, שהוא משובע ומשביע בכל טוב על כל השנה³³, ובאופן שהקב"ה ממלא משאלות כל אחד ואחת מישראל בכל המצטרך מגשם ועד רוח.

33) ויק"ר פכ"ט, ת. וראה "היום יום" כה אלול. ובכ"מ.

32) חסר קצת (המו"ל).